

Prof. UW dr hab. Stanisław Sulowski
Instytut Nauk Politycznych
Uniwersytet Warszawski

Recenzja rozprawy doktorskiej mgr Małgorzaty Wojniak
Podmioty polityki bezpieczeństwa narodowego nadzorowane
przez ministra właściwego do spraw wewnętrznych we
współczesnej Polsce,
promotor: prof. dr hab. Henryk Chałupczak

Dzisiaj problemy bezpieczeństwa są przedmiotem nowo utworzonej dyscypliny nauki o bezpieczeństwie. Jednak bezpieczeństwo jest w pewnym sensie sprawą polityczną, a z pewnością już badanie polityki bezpieczeństwa należy do zakresu nauk o polityce. Rozprawa doktorska mgr Małgorzaty Wojniak jest nie tylko potwierdzeniem takiego stanowiska, ale także dobrym przykładem. Trzeba zgodzić się ze stwierdzeniem Autorki, że oczywistym gwarantem bezpieczeństwa w prawie wszystkich jego wymiarach jest państwo. To powiązanie problematyki bezpieczeństwa i państwa jest podstawą do politologicznego analizowania tego zagadnienia. W tym przypadku należy podkreślić, że rozprawa pani mgr M. Wojniak jest ciekawą propozycją w dziedzinie polskich badań politologicznych w zakresie polityki bezpieczeństwa narodowego. Rozprawa ma łącznie 309 stron z czego tekst autorski stanowi 287 stron. Na strukturę rozprawy składają się: *Wstęp*, pięć rozdziałów, *Zakończenie*, *Wykaz źródeł*, *Spis rysunków i Wykaz skrótów*. Wszystkie elementy stanowią logiczną całość ujętą według kryterium problemowego.

Oceniając rozprawę chcę zwrócić uwagę na kilka kwestii:

Po pierwsze, wybór tematyki badawczej jest interesujący i w sposób politologiczny określony. Temat rozprawy mógł być w opinii recenzenta trochę inaczej sformułowany. Podmioty nadzorowane przez ministra spraw wewnętrznych realizują politykę bezpieczeństwa, ale powstaje pytanie czy w całości politykę bezpieczeństwa narodowego. Problem jest złożony, gdyż nie ma ani na gruncie teoretycznym, ani też formalnym jednoznacznie zaakceptowanej definicji bezpieczeństwa narodowego. Cel rozprawy został określony i na stronie 8 czytamy, że „Celem niniejszej rozprawy jest próba wieloaspektowego oraz politologicznego zbadania współczesnych podmiotów polityki bezpieczeństwa narodowego Rzeczypospolitej Polskiej, nadzorowanych przez ministra właściwego do spraw wewnętrznych”. O jawnie politologicznym podejściu świadczy to, że Autorka poddała szerszej analizie pojęcie i zakres przedmiotowy polityki bezpieczeństwa państwa. Trafnie zostały sformułowane tezy, które Doktorantka w procesie badawczym poddała weryfikacji.

Po drugie, cezura czasowa w moim przekonaniu została określona problemowo od 1989 roku po wydarzenia najnowsze. Wydaje się, że jest to słuszne założenie, ponieważ odpowiada to sformułowaniu zawartym tytule „w Polsce współczesnej”, a ponadto w sprawie podmiotów polityki bezpieczeństwa nadzorowanych przez ministra spraw wewnętrznych po 1990 roku było sporo zmian prawnych, co uzasadnia podjęcie badań.

Po trzecie, baza źródłowa i literatura przedmiotu na której została oparta dysertacja jest bardzo bogata i zróżnicowana jak na potrzeby rozprawy doktorskiej. Stwierdzam, że została sporządzona z uwzględnieniem zwyczajowo przyjętych standardów w tym zakresie. Chcę to podkreślić, gdyż ostatnio nie zawsze się to zdarza w

rozprawach doktorskich. Należy zwrócić uwagę, że Autorka dość szeroko i dokładnie odniosła się do literatury przedmiotu. Jednak nie jest to krytyczna ocena dotychczasowego dorobku, chociaż w rozprawie wymieniona została bardzo reprezentatywna lista autorów zajmujących się problematyką bezpieczeństwa. Niektóre prace z zakresu literatury przedmiotu, a wydano ich w ostatnich latach sporo, wymagają bardziej krytycznego spojrzenia. Krytyczna ocena literatury przedmiotu jest bardzo potrzebna, tutaj każdy Autor rozprawy doktorskiej może zabłysnąć, wskazując co jest przydatne, co jest dobre i dlaczego.

Po czwarte, od strony formalnej, a szczególnie warstwa językowa, rozprawa wygląda bardzo dobrze. Autor bardzo trafnie, umiejętnie i bogato podpira swoje dociekania analityczne przypisami z literatury przedmiotu. Bogate i różnorodne przypisy odnoszące się do literatury przedmiotu niewątpliwie wzbogacają rozprawę. Mam wątpliwości, czy stosowne jest robienie przypisów do kolejnych artykułów przytaczanych ustaw. Generalnie jednak stwierdzam, że Autorka posiada dużą i wszechstronną wiedzę w przedmiocie badań. Również treść całej rozprawy pozwala recenzentowi stwierdzić, że Autorka rozprawy wykazuje się ogólną wiedzą teoretyczną w zakresie nauk o polityce i w ten sposób spełnia jedno z wymagań zawarte w przepisach prawa. Warto także podkreślić, że Autorka dostrzega fakt, iż badania w zakresie problematyki bezpieczeństwa na gruncie nauk o polityce są w pewnym sensie nowością.

Po piąte, rozprawę doktorską mgr Agnieszki Wojniak wzbogacają spisy zamieszczonych rysunków własnego autorstwa. Mają one wyjaśniający charakter, co pozwala Czytelnikowi lepiej zrozumieć złożoną problematykę.

Po szóste, konstrukcja rozprawy ma przejrzysty charakter. Na uwagę zasługuje rozdział pierwszy, w którym zostały poruszone zagadnienia teoretyczne, a szczególnie kwestie definicyjne z zakresu

problematyki bezpieczeństwa w ujęciu politologicznym. Wiadomo, że od kilku lat rozwija się nowa dyscyplina naukowa nauki o bezpieczeństwie, która ma ambicje tworzyć własną siatkę pojęciową, co niewątpliwie koresponduje z pojęciami bezpieczeństwa wcześniej formułowanymi na gruncie nauk o polityce. Zabrakło mi wykazania różnic i specyfiki definiowania podstawowych pojęć na gruncie tych dwóch dyscyplin naukowych. Stwierdzam, że Autorka dość dobrze orientuje się w tych zagadnieniach. Poza tym struktura całej rozprawy jest prawidłowa i ma układ problemowy. Cztery rozdziały poświęcone są podmiotom polityki bezpieczeństwa, które są nadzorowane przez ministra spraw wewnętrznych. Rozdziały te mają identyczną strukturę podrozdziałów, co w moim przekonaniu dobrze świadczy o konsekwencji metodologicznej Autorki i ma duży walor porównawczy.

W rozdziałach tych w pierwszym rzędzie przeanalizowano czynniki, które warunkują zakres kompetencyjny i uprawnienia analizowanych podmiotów. Następnie scharakteryzowano skład i strukturę organizacyjną tych struktur oraz zbadano proces decyzyjny. Szczegółowo zanalizowano także ich funkcjonowanie oraz proces nadzoru wobec tych podmiotów.

Po siódme, pewien niedosyt wiąże się między innymi z tym, iż Autorka dość skromnie odniosła się do metod badawczych. Na stronach od 9 do 10 stwierdza, że posłużyła się metodą analizy systemowej, metodą decyzyjną, metodą instytucjonalno-prawną oraz metodą komparatystyczną. Co do metody systemowej można mieć uwagi, gdyż nie wszyscy uznają taką metodę. Często chodzi o podejście systemowe do badanego przedmiotu, a to już coś innego niż metoda.

Po ósme, dość optymistycznie zostały sformułowane wnioski końcowe. W zasadzie wszystkie sformułowane hipotezy rozprawy zostały pozytywnie zweryfikowane. W *Zakończeniu* czytamy między

innymi, że „w rozprawie potwierdzono wiarygodność założenia dotyczącego istnienia podstawowej funkcji państwa, jaką jest gwarantowanie obywatelom bezpieczeństwa..” i dalej, że „w badaniu została potwierdzona teza o tym, iż państwo realizując swoje funkcje, dysponuje instrumentami pozwalającymi na zrealizowanie polityki w obszarze bezpieczeństwa narodowego”. W dalszej kolejności Autorka stwierdza, iż „...na podstawie przeprowadzonych badań naukowych potwierdzono, że państwo polskie wypracowało spójną koncepcję bezpieczeństwa narodowego, realizowaną m.in. w ramach polityki bezpieczeństwa oraz systemu jej podmiotów.” Potwierdzono również tezę, że „zachodzące współcześnie procesy globalizacji połączone z transgranicznością zagrożeń, skutkują zacieraniem się granicy pomiędzy bezpieczeństwem wewnętrznym a bezpieczeństwem zewnętrznym (które są elementami składowymi bezpieczeństwa narodowego)”. Nie wiem czy to ma oznaczać, że podmioty bezpieczeństwa narodowego nadzorowane przez właściwego ministra spraw wewnętrznych prowadziły politykę bez żadnych uchybień i wręcz wzorcową. Praktyka legislacyjna w tym zakresie oraz dyskurs polityczny i określone fakty chyba przeczą takim sformułowaniom. Uważam, że w pracy naukowej nie koniecznie musi być przeprowadzona krytyka określonej rzeczywistości, ale konieczna jest krytyczna ocena tej rzeczywistości w oparciu o naukowe reguły postępowania.

Po dziewiąte, zadaniem recenzenta, zgodnie z przypisami prawa, jest odpowiedź na pytanie, czy Autorka pisząc swoją rozprawę rozwiązała oryginalne zagadnienie naukowe i posiada predyspozycje do pisania prac naukowych. W mojej ocenie oryginalność przedłożonej rozprawy polega na tym, że Autorka dokonała konceptualizacji pojęć związanych z bezpieczeństwem na gruncie nauk o polityce, a analizę podmiotów polityki bezpieczeństwa

w badanym okresie oparła na dobrze dobranych materiałach źródłowych. Na podkreślenie zasługuje też fakt, że Autorka rozprawy w bardzo interesujący sposób sformułowała cel i tezy rozprawy. To przekonuje mnie, że posiada on predyspozycje do prowadzenia badań naukowych i pisanie tekstu o charakterze naukowym.

Konkluzja

Praca została napisana w sposób przejrzysty i zrozumiały pod względem językowym i nie budzi poważniejszych zastrzeżeń redakcyjnych. Autorka wykazała się dużą wiedzą na temat literatury przedmiotu i materiałów źródłowych. Jej oceny są ciekawe, przemyślane oraz umiejętnie sformułowane. Przedstawione wyżej oceny i uwagi krytyczne są obowiązkiem recenzenta i nie podważają osiągnięć merytorycznych dysertacji pani mgr Agnieszki Wojniak. Posiadają one miejscami charakter dyskusyjny i zmierzają jedynie do zwrócenia uwagi na pewne kwestie, które zdaniem recenzenta mogłyby być przedstawione lepiej lub inaczej.

Recenzowana dysertacja spełnia kryteria stawiane przed pracami doktorskimi w *ustawie o stopniach i tytułach naukowych z 14 marca 2003 roku z późniejszymi zmianami*, co oznacza, że jest oryginalnym rozwiązaniem problemu naukowego. Jej Autorka wykazuje ogólną wiedzę teoretyczną w zakresie nauk o polityce i posiada umiejętności prowadzenia badań naukowych. Dlatego też wnioskuję o dopuszczenie Pani mgr Agnieszki Wojniak do dalszych stadiów przewodu doktorskiego przed Komisją Rady Wydziału Politologii UMCS.

Warszawa, 15.09. 2017

Prof. UW dr hab. Stanisław Sułowski

